

HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI ÉLETRAJZI KALAUZ

Nagy érdeklődés övezte a Kovács István középiskolai tanár kutatása alapján megjelent *Hódmezővásárhelyi életrajzi kalauz* című könyvet, melyet prof. em. Dr. Blazovich László nyugalmazott megyei levéltárigazgató mutatót be a közgazdasági szakközépiskola könyvtárában.

Múltjának őrzésében Hódmezővásárhely szerencsés város, mert a törökök után mindig kerültek olyan iránta elkötelezett kutatók, akik történetével foglalkoztak. Szeremlei Sámuelről és Fejérváry Józseftől Kőszegfalvi Ferencig, Imolya Imréig (ifj.) és Francisztiné Molnár Erzsébetig terjed a sor, akik a városban élt ismert személyeket, családokat számba véve köteteket készítettek. Ám nem feledkezhetünk meg Katona Lajosról, Borus Gáborról és másokról sem. A címben szereplő kötetével e sorba írta be nevét Kovács István.

Kovács István a város fia, egyetemi éveinek kivételével egész eddigi életét szülőhelyén töltötte. Nem kívánczolt el innen soha. Az egyetemi kollégiumi beszélgetések alkalmával fő témája lokálpatrióta pártosszal előadva Vásárhely volt, az ottani egykori és kortárs lakosokról szólt. A gimnázium korábbi és későbbi tanárait, gazdákat, iparosokat, az Égető Eszter egy-egy szereplőjének még jórészt élő mintáit ismerhettem meg tőle, és már akkor rájöttem, Pista mindent tud Vásárhelyről, amit pedig nem, azt nem is érdemes tudni. Mégsem maradt csomorkányi alkat, nem merült el a Németh László-i „langyos iszapban”, nem maradt lexikon fejű, attól megmentette szorgalma. Számos tanulmányt, gyűjteményes munkát jelentetett meg, köteteket szerkesztett, és hosszú éveken át dolgozott jelen művén. Nem idegen tőle a felfedező hajlam, azonban elsősorban mégis összegző, rendszerező elme, amint jelen kötete bizonyítja.

A 2700 címet, azaz személyt tartalmazó mű számbavétele azoknak, akik az eltelt 500 év alatt valamilyen módon Vásárhelyhez kötődtek, illetőleg köthetők és valami (élethelyzet, teljesítmény, stb.) miatt kiemelkedtek, említésre méltóak lettek. Hogy miért éppen őket emelte be kötetébe a szerző, arról szól a bevezetőben, és nem zárja ki a kiegészítést és javítást. A nehezen körülhatárolható témán Habermann Gusztáv, a jeles ügyvéd, jogászos módon úgy segített, hogy a szegedi polgárcsaládokról írva csak azokat a neveket vette be, akik Czimer Károlynak a Belvárosi Kaszinóról írott munkájában szerepelnek. Igaz, így Mária Terézia is bekerült, ám a szerzőt nem érthette vád számos személyiség kimaradása miatt.

A kalauz, olyan alkotás, amely — mint Kovács István az előszóban írja — eligazítást, tájékoztatást ad azokról az ismert vagy teljesen elfelejtett személyekről, akik hatással voltak a mindenkorai Vásárhelyre.

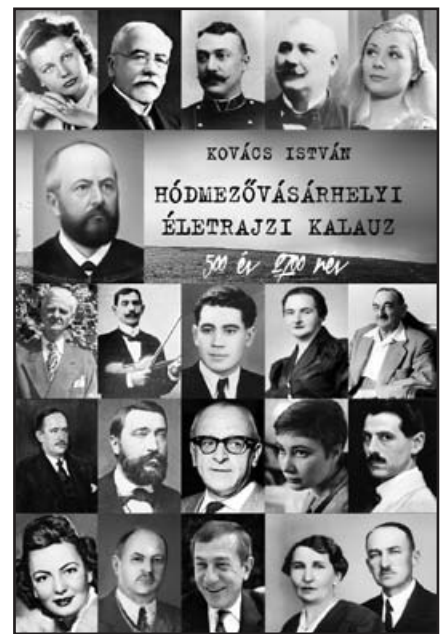
Tehát nem lexikont készített, hanem rövidített formában, a lényegét kiemelve mu-

tat be egy-egy személyt, aki hatott Vásárhely szellemi és anyagi kultúrájára, hozzájárult a város karakterének kialakításához, órá pedig visszahatót a sajátosan és egyedi magyar vásárhelyi világ, amely annyi művészt megfogott földhöz közelségével és emelkedettségével. Aki viszont nem elégedik meg a szövegtestekben álló adatokkal, az utánuk feltüntetett irodalomjegyzék alapján tovább tájékozódhat.

A kötet összeállításához óriási anyaggyűjtésre, szakirodalmi tájékozottságra volt szükség, aminek megállapítása közhely. Enélkül nincs efféle mű. Ami ezen kívül különleges, és a szerző városa iránti elkötelezettségét és szeretetét, a témájához kapcsoló érzelmi szálakat mutatja: rajta tartja kezét a városi élet ütőerén. Az egykori egyetemi hallgató ismerte idősebb kortársait, és ez jellemzi az idősebb tanár-könyvtárost a maiakra nézve is. Nem lexikonokból vette például a 2014-ben távozott Faragó István kosárlabdázó és sportvezető barátom szócikkét, és a kötet lezárása után került be Prof. Krékit József a szerző tisztelt és szeretett orosz tanára, az MTA doktora. Kovács István a hely szülötteként biztos kézzel és érzékkel kezelte anyagát, és ettől ízig-vérig vásárhelyi a kötet, amelyet a város magáénak érez, amit látni és észlelni lehetett a könyvbemutatón, ahol ritkaságszámba menően majd száz kötet elfogyott a nagy számú résztvevő vásárlásai nyomán.

A szerző érdeme a politikai jellegű szelekció elmaradása. Hozzávetőlegesen azonos terjedelmű jól áttekinthető szócikkei közül csak az igazán kiemelkedő, országos hírű egyéniségeknek szentel több betűhelyet. Az egyes szócikkekből számos felmenő és lemenő, valamint az oldalági rokonság említésével egész családok és nemzetiségek bokrai bontakoznak ki, amellyel ösztönzést ad az arra fogékonyaknak családtörténeti kutatásokra. A történeti, helytörténeti írásokban, tanulmányokban és feldolgozásokban az új tárgyiaság jegyében az előke-rülő nevek mellett a születési és halálozási időpontokat előszeretettel feltüntetik. A kötet ezen adataival sokat segít a kutatóknak.

A már régebbi demográfiai megfigyelés szerint egy-egy település népessége főképp a mezőgazdasághoz kötődő életforma miatt azonos családokból állva — ha csak nem jött valami váratlan katasztrófa —, nagy állandóságot mutatott. A házasságokat is helybéliekkel, illetőleg szomszédos településekről származottal kötötték. A változás gazdasági és társadalmi okok miatt a 20. század második felétől következett be.



KOVÁCS ISTVÁN
Hódmezővásárhelyi életrajzi kalauz (500 év 2700 név). Hódmezővásárhely, 2015.

Ezután indult meg az elköltözés és a lakosságcsere. Ám Vásárhelyen kis mértékben. Ugyanakkor az értelmiség mobilitása a munkavállalási helyzet miatt a kötet által felölelt időben más településekéhez hasonlóan mindig lendületesen alakult, ami, ha odafigyelünk, könnyen kiolvasható a kalauzból.

Miért szeretem a *Hódmezővásárhelyi életrajzi kalauz*-t? Mindenekelőtt azért, mert globalizálódó világunkban a helyi személyekhez kötődő értékeket mutatja fel, és ezzel növeli a helyi azonosságtudatot. Tablót ad a kiemelkedő régiekről, megismerjük belőle, „hogyan merre mentek és kik mentek az úton”. Továbbá kedves olvasmány. Előjönnek belőle a kutatásaim és a baráti beszélgetések során előbukkant és megismert személyek, továbbá számos ismerős és barát, akik már nincsenek közöttünk. Emlékeinkben, az olvasókéban egy időre megelevenednek a holtak, ahogy Radnóti írja: „beleiszna poharunkba”.

A kötet kalauz, tehát nem kívánhatjuk tőle a lexikonszerű teljességet. Tiszteletre méltó teljesítménye a szerzőnek. Kiegészítéseket, javításokat jó szándékkal sokan tehetnek hozzá. Annyit azonban megjegyzünk, hogy gépelési és egyéb hibák a művet nem díszítik. Emelik viszont használhatóságának értékét a mutatók, amelyek segítik az évfordulós ünnepeket.

A Kalauz magánkiadás, családi és baráti (Prof. em. dr. Kovács László, dr. Kruzslicz István Gábor és dr. Domokos Tamás) összefogása révén jelent meg. Bízást mondhatjuk, hogy sokat gazdagodott vele Hódmezővásárhely helytörténetírása.

Hódmezővásárhely, 2015. október 12.

Blazovich László